

Ελληνική Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) **Μέγα το της Θαλάσσης Κράτος**

Ελληνική Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) = «Μέγα το της Θαλάσσης Κράτος» (κράτος = δύναμις). Η φράση του Περικλή, όπως τη μαρτυρεί ο Θουκυδίδης, που σε ελεύθερη μετάφραση σημαίνει «Μεγάλη είναι η δύναμη του κράτους που ελέγχει την θάλασσα», αφορά και αναδεικνύει τη «μεγάλη η δύναμη της θάλασσας», θέλοντας να καταδείξει στους Αθηναίους (κι εν προκειμένω στους Έλληνες) ότι, εκεί πρέπει να πολεμήσουν τους Πέρσες για να τους νικήσουν, όπερ και έγινε στην περίφημη ναυμαχία της Σαλαμίνας.

Η ιστορική αυτή αναδρομή, μας αναγκάζει να στρέψουμε την προσοχή μας στη θάλασσα και το ότι αυτή περιλαμβάνει ή σημαίνει για την Ελλάδα και τους Έλληνες.

Πριν 30 χρόνια, συγκεκριμένα στις 10 Δεκεμβρίου του 1982, υπογράφηκε στο Montego Bay της Τζαμάικα, η Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Σήμερα 162 κράτη, μεταξύ των οποίων η Ελλάδα και η Κύπρος, είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Συνθήκη, την οποία εκ μέρους της Ελλάδος υπέγραψε ο τότε υφυπουργός εξωτερικών κ. Κάρολος Παπούλιας.

Μέλος της ελληνικής αντιπροσωπείας στην διάσκεψη αυτή που συνέταξε το Σύνταγμα των Ωκεανών και Θαλασσών του πλανήτη Γη ήταν ο καθηγητής Θεόδωρος Καρυώτης, ο οποίος και αντελήφθη την αξία της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) για την Ελλάδα. Στα 30 χρόνια που ακολούθησαν προσπαθεί να πείσει τους συμπατριώτες μας (πολιτικούς και πολιτειακούς άρχοντες) για την αξία αυτής της έννοιας, που συμβάλλει τα μέγιστα στα εθνικά μας συμφέροντα στην περιοχή.

137 Κράτη διαθέτουν ΑΟΖ

Σήμερα υπάρχουν 137 παράκτια κράτη που διαθέτουν ΑΟΖ. Η Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας αναφέρει ρητά (άρθρο 121, παράγραφος 2) ότι το ανώτατο όριο μιας ΑΟΖ, αποτελούν τα 200 ναυτικά μίλια από τις ακτές ενός κράτους, σε περίπτωση δε που τέτοια απόσταση δεν υπάρχει (σε πολλές περιπτώσεις όπως και της Ελλάδος), ακολουθείται η οριοθέτηση με βάση τη μέση γραμμή. Επιπλέον σαφώς καθορίζεται ότι όλα τα νησιά διαθέτουν ΑΟΖ και ότι η ΑΟΖ ενός νησιού καθορίζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που καθορίζεται και για τις ηπειρωτικές περιοχές. Επομένως, η Τουρκία δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει για την ΑΟΖ τα ίδια επιχειρήματα που προβάλλει για την υφαλοκρηπίδα των νησιών του Αιγαίου, ότι δηλαδή, τα νησιά μας δεν διαθέτουν υφαλοκρηπίδα, ή ότι «κάθονται» πάνω στην υφαλοκρηπίδα της Ανατολίας διότι απλώς η ΑΟΖ δεν έχει κανένα γεωλογικό «παρελθόν». Άλλωστε, η νέα Σύμβαση έχει καταργήσει τη γεωλογική έννοια της υφαλοκρηπίδας και έτσι η Τουρκία έχει χάσει και αυτό το επιχειρήμα.

Ακόμα η Τουρκία έχει συμφωνήσει και υπογράψει σχετικές συμφωνίες για την ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα (που είναι κλειστή θάλασσα), με τις τότε περιβρεχόμενες από αυτήν χώρες (πρώην Σοβιετική Ένωση, Ρουμανία και Βουλγαρία), χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της μέσης γραμμής, την οποία αρνείται να αποδεχθεί στο Αιγαίο, λέγοντας ότι είναι κλειστή θάλασσα.

Η Τουρκία ήταν ένα από 4 κράτη που δεν υπέγραψαν τη Συνθήκη για το Δίκαιο της Θάλασσας (μαζί με τις ΗΠΑ, την Βενεζουέλα και το Ισραήλ) και ο κύριος λόγος ήταν η ύπαρξη της ΑΟΖ. Επομένως δεν χρειάζεται να είναι κάποιος ειδικός στο Διεθνές Δίκαιο για να αντιληφτεί την αξία της ΑΟΖ για την Ελλάδα.

Δυστυχώς όμως όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις των τελευταίων 30 ετών «σεβάστηκαν» την επιθυμία της Τουρκίας να μη συζητήσουν το θέμα της ΑΟΖ.

Η άρνηση των δυο προηγούμενων ελληνικών κυβερνήσεων να οριοθετήσουν την ελληνική ΑΟΖ με αυτή της Κύπρου, δεν αποτελεί μόνο πράξη δειλίας αλλά και μεγάλης απερισκεψίας. Κλειδί σ' αυτήν την οριοθέτηση είναι το Καστελόριζο, νησί το οποίο κατοικείται - δεν πρόκειται δηλαδή για

κάποια ακατοίκητη βραχονησίδα - και κατά συνέπεια κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι διαθέτει ΑΟΖ.

Εάν η χώρα μας δεχτεί να προχωρήσει σε οριοθέτηση ΑΟΖ με την Αίγυπτο χωρίς τον υπολογισμό του Καστελόριζου η εμφανής συνέπεια θα είναι η Ελλάδα να μην έχει θαλάσσια σύνορα με τη Κύπρο!

Τώρα τελευταία, κάποιιοι προσπαθούν να μειώσουν την αξία της ΑΟΖ επιδιώκοντας να μας πείσουν ότι δεν αποτελεί παρά «μόδα»!. Ξεχνούν, βέβαια ότι για πολλά χρόνια κανένα κράτος δεν έχει προσφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο στη Χάγη ζητώντας μόνο την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, αλλά ζητώντας ταυτόχρονα και την οριοθέτηση της ΑΟΖ. Οι ίδιοι κύκλοι, όχι μόνο αγνοούν την αξία της ΑΟΖ, αλλά προσπαθούν να μας πείσουν ότι το Ισραήλ και η Κύπρος κακώς προχώρησαν σε οριοθέτηση της ΑΟΖ απεμπολώντας τα εθνικά τους συμφέροντα μια και αγνόησαν την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Είναι ξεκάθαρο σε όλους ότι η οριοθέτηση της ΑΟΖ ανάμεσα στην Κύπρο και το Ισραήλ αποτελεί όχι μόνο μία σημαντική οριοθέτηση αλλά ταυτόχρονα το γεγονός αυτό είχε και άμεσες πρακτικές συνέπειες εφόσον τα κράτη αυτά έχουν προχωρήσει σε θαλάσσιες έρευνες για την εξερεύνηση πετρελαίου και φυσικού αερίου και δεν σχεδιάζουν να οριοθετήσουν ποτέ την υφαλοκρηπίδα τους, διότι η έννοια αυτή έχει ξεπεραστεί από το 1982 από την έννοια της ΑΟΖ.

Πρόσφατες έγκυρες μελέτες που έχουν γίνει στην Ανατολική Μεσόγειο καθιστούν πολύ πιθανή (αν όχι σίγουρη) την ύπαρξη πολύ μεγάλων κοιτασμάτων φυσικού αερίου και πετρελαίου. Αυτό εξηγεί την έντονη κινητικότητα στο Αιγαίο και ιδίως στην Ανατολική Μεσόγειο και επιβάλλει στην Ελλάδα να προβεί τώρα στις αναγκαίες κινήσεις για την προάσπιση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων, που έχουν μεγάλη γεωπολιτική και γεωοικονομική σημασία.

Η Ελλάδα, όταν αποφασίσει να ανακηρύξει ΑΟΖ σε όλες τις θάλασσές της ακολουθώντας πιστά τις διατάξεις του Δίκαιου της Θάλασσας, δεν έχει τίποτα να φοβηθεί από την Τουρκία. Απλώς η Τουρκία θα αρνηθεί να αναγνωρίσει μια ελληνική ΑΟΖ, όπως ακριβώς έκανε και με την κυπριακή ΑΟΖ. Ωστόσο, η Κύπρος ούτε φοβήθηκε, ούτε σταμάτησε τις έρευνες εξ αιτίας της στάσης αυτής της Τουρκίας - αγνόησε συνάμα και τις απειλές της - και μάλιστα πήρε και την έγκριση της ΕΕ και των ΗΠΑ. Η Άγκυρα θα πρέπει να συνειδητοποιήσει και να αποδεχτεί ότι δεν μπορεί να επιβάλει τις όποιες νέο-οθωμανικές βλέψεις της στη σύγχρονη διεθνή πραγματικότητα.

Επομένως, ο διαταγμός της ελληνικής κυβέρνησης είναι εντελώς αδικαιολόγητος διότι η οριοθέτηση της ΑΟΖ Ελλάδας-Κύπρου θα δημιουργήσει ένα προηγούμενο για το Καστελόριζο και ΑΟΖ που de facto και de jure θα αποτελεί επίσης και ΑΟΖ της ΕΕ. Τι εννοούσε ο Πρόεδρος της Γαλλίας όταν έλεγε πρόσφατα «Θέλουμε μια ενωμένη Ευρώπη. Η Ευρώπη πρέπει να έχει σύνορα. Διότι μια Ευρώπη χωρίς σύνορα θα είναι μια Ευρώπη χωρίς θέληση, χωρίς ταυτότητα, χωρίς αξίες. Και αν η Ευρώπη δεν υπερασπίζεται τις αξίες της, τότε ποιος θα το κάνει γι' αυτήν;»

Τώρα που η Κύπρος αποφάσισε θαρραλέα να οριοθετήσει την ΑΟΖ της με αυτή του Ισραήλ δεν υπάρχει πλέον καμία δικαιολογία για την Ελλάδα να μην κάνει το ίδιο με την Κύπρο. Η Τουρκία προσπαθεί για πολύ καιρό τώρα να πείσει την διεθνή κοινότητα ότι η περιοχή ανάμεσα στο Καστελόριζο, την Κρήτη και την Κύπρο είναι μέρος της τουρκικής ΑΟΖ. Αυτό αποτελεί ξεκάθαρη παραβίαση όλων των κανόνων του Δίκαιου της Θάλασσας.

Τεράστια Παράλειψη

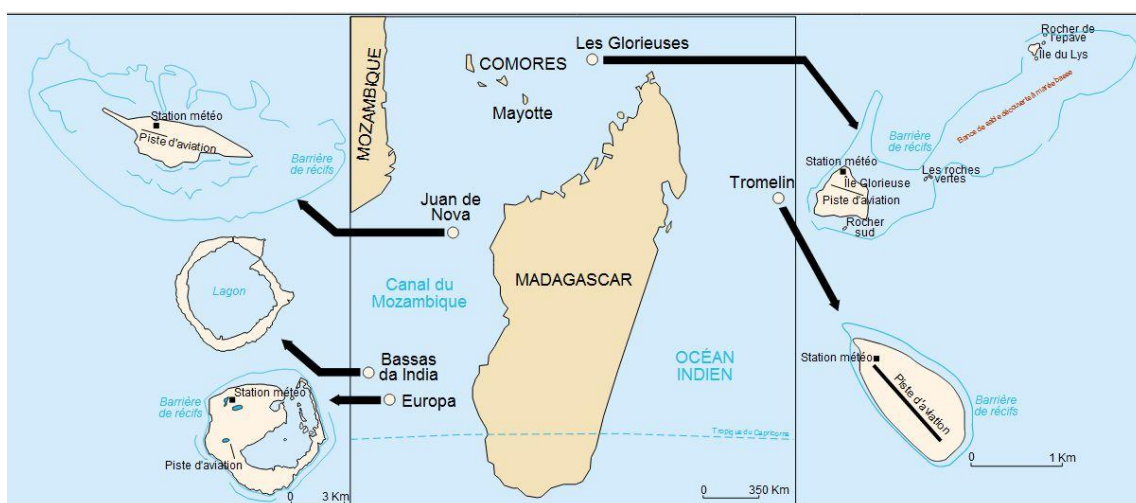
Γι' αυτό το λόγο η απραξία της Ελλάδας τα τελευταία 30 χρόνια να μην ανακηρύξει ΑΟΖ και να κάνει ταυτόχρονη οριοθέτηση με την Αίγυπτο και την Κύπρο αποτελεί μια τεράστια παράλειψη.

Ακόμα και σήμερα δεν είναι καθόλου αργά να γίνει κάτι τέτοιο. Πρέπει να συμφωνήσουμε για μια τριεθνή οριοθέτηση της ΑΟΖ ανάμεσα στην Ελλάδα, την Κύπρο και την Αίγυπτο που θα δίνει πλήρη επήρεια στο Καστελόριζο και στην Στρογγύλη. Η Τουρκία, σίγουρα θα μπορεί να ζητήσει παρέμβαση της Χάγης, κάτι που δικαιούται να κάνει, αλλά η θέση της θα είναι νομικά πιο αδύνατη εάν υπάρχει αυτή η τριεθνή οριοθέτηση που θα έχει και την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε περίπτωση που τελικά δεν έχουμε θαλάσσια σύνορα με τη Κύπρο η ζημιά πέραν από πολιτική, και ιδεολογική είναι και οικονομική. Διότι, μπορεί να υπάρξει οικονομική ζημιά στην περίπτωση που

Το Γαλλικό προηγούμενο με τα «Διασκορπισμένα Νησιά» στον Ινδικό Ωκεανό

Όσοι πιστεύουν ότι το σύμπλεγμα Καστελλορίζου είναι μακριά και δεν μπορεί να υποστηριχθεί από το ελληνικό κράτος ας εξετάσουν τι κάνει το γαλλικό κράτος με τα «Διασκορπισμένα Νησιά» στον Ινδικό ωκεανό. Αυτά τα νησιά βρίσκονται στο σύνολό τους γύρω από τη Μαδαγασκάρη. Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για τα νησιά: Γκλιοριόζος, Χουάν ντε Νόβα, Μπάσσας ντα Ίντια, Ευρώ (€)πα και Τρομελίν. Τα «Διασκορπισμένα Νησιά» αποτελούν τη Πέμπτη περιφέρεια των Γαλλικών Νότιων και Ανταρκτικών εδαφών. Ενώ κανένα δεν έχει μόνιμους κατοίκους, όλα εκτός από ένα έχουν αεροδρόμιο με μήκος μεγαλύτερο 1000 μέτρων. Η διοίκηση αυτών των νησιών βρίσκεται στο νησί Ρεϊνιόν. Αν σε αυτά τα νησιά προσθέσουμε και τη Μαγιότ που έγινε επίσημα το 2011, το 101 διαμέρισμα της Γαλλίας, τότε η συνολική ΑΟΖ που προσφέρουν στη Γαλλία είναι περισσότερα από ένα εκατομμύριο τετραγωνικά χιλιόμετρα. Κι αν νομίζουν μερικοί ότι αυτά τα νησιά είναι εύκολες υποθέσεις σε σχέση με το δικό μας «Σύμπλεγμα του Καστελλορίζου» ας θυμηθούν ότι ο Μαυρίκιος διεκδικεί το Τρομελίν, οι Κομόρες και οι Σεϋχέλλες τα Νησιά Γκλιοριόζος και η Μαδαγασκάρη τα υπόλοιπα Διασκορπισμένα νησιά. Όμως η Γαλλία τα υποστηρίζει έμπρακτα με τη συχνή ή και αδιάλειπτη παρουσία επιστημόνων και στρατιωτικών, με ότι αυτό συνεπάγεται. Δεν παρέλειψε δε να συμπεριλάβει την απεικόνιση τους σε μικρό πλαίσιο και στο κάτω μέρος των χαρτονομισμάτων του ευρώ (€).

Μετά από αυτά τα στοιχεία, ο καθένας μας βλέπει σίγουρα διαφορετικά τα νησιά που αποτελούν το «Σύμπλεγμα Καστελλορίζου» (Άγιος Γεώργιος, Αγγιελιά, Βουτσάκια, Μαύρο Ποϊνάκι, Μεγίστη, Πολυφάδος, Ρω, Στρογγύλη, Τραγονέρα, Ψωμί και Ψωραδιά) και πόσο κοντινά είναι όταν τα βλέπουμε με αυτόν τον τρόπο. Τα συγκεκριμένα νησιά προσφέρουν μία τεράστια ΑΟΖ στην Ελλάδα. Και είναι χάρη σε αυτά που η Ελλάδα έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη ΑΟΖ μέσα στη Μεσόγειο, όπως η Γαλλία έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη ΑΟΖ στον κόσμο, και αυτή λόγω των νησιών της. Το γαλλικό παράδειγμα των «Διασκορπισμένων Νησιών» δείχνει τη μεθοδολογία που πρέπει να ακολουθήσουμε με το «Σύμπλεγμα Καστελλορίζου». Δεν είναι λοιπόν τα μεγέθη των νησιών που έχουν τόση σημασία, αλλά η έκταση της ΑΟΖ που δημιουργεί η ύπαρξή τους και μόνο. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να ενισχύσουμε την οικονομική - κι όχι μόνο - δραστηριότητα τους και να ξεκαθαρίσουμε σε όλους ότι δεν πρόκειται να τα εγκαταλείψουμε ακόμα και αν τα κατηγορούν ότι προκαλούν ενοχλήσεις στην διπλωματία. Η διπλωματία έχει νόημα και μόνο μέσα στις δυσκολίες, διότι βρίσκει τρόπο να τις ξεπερνά. Σκοπός μας δεν είναι η διευκόλυνσή της διπλωματίας, σκοπός μας είναι η αξιοποίηση της ελληνικής ΑΟΖ.

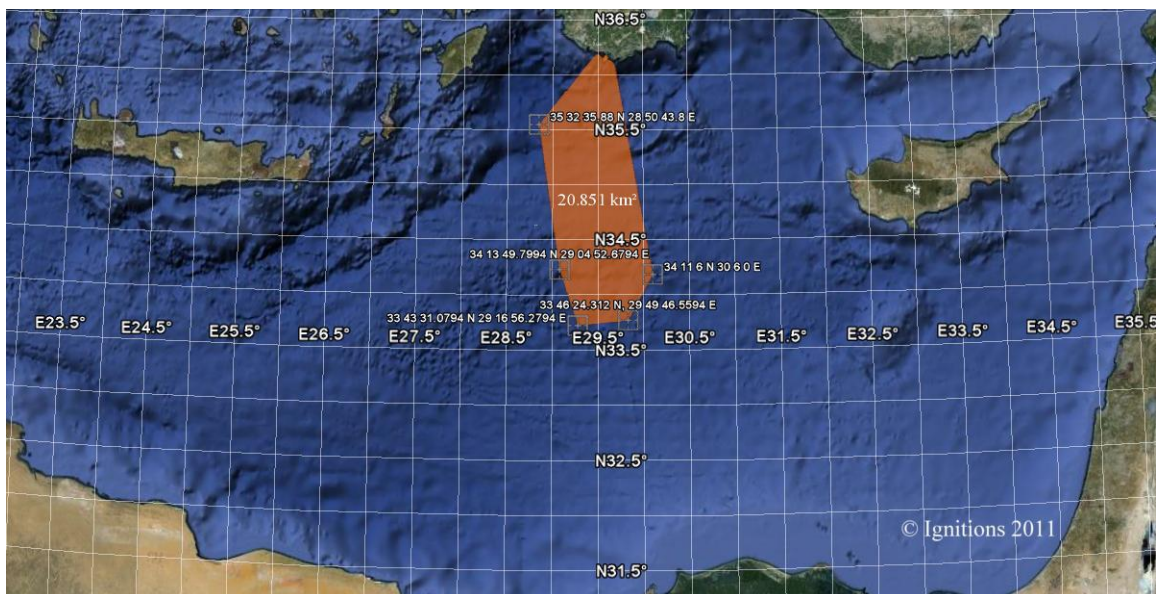

Παράδειγμα μας ας γίνει ο εκλιπών πρόεδρος της Κύπρου Τάσος Παπαδόπουλος, ο οποίος με περίσσιο θάρρος ανακήρυξε ΑΟΖ το 2004, έχοντας μόνο «4 άρματα μάχης και 2 ελικόπτερα», απέναντι σε μια Τουρκία που είπε ότι δεν αναγνωρίζει την κυπριακή ΑΟΖ, ενώ οι ΗΠΑ και η ΕΕ την αποδέχθηκαν αμέσως.

Συνεπώς η κήρυξη της ΑΟΖ είναι μια μονομερής ενέργεια ενός ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους, με βάση τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και του Δικαίου της Θάλασσας. Η οριοθέτησή της, ακολουθεί την κήρυξη και αποτελεί αντικείμενο επί μέρους διμερών συμφωνιών με άλλα γειτονικά κράτη.

Άρα στην περούσα φάση δεν υφίσταται κανένα απολύτως πρόβλημα στο να κηρύξει η Ελλάδα την δική της ΑΟΖ. Είναι απλά μια πολιτική και στρατηγική απόφαση, μιας ελληνικής κυβέρνησης.

Εικ. ΑΟΖ Συμπλέγματος Νήσων Καστελόριζου

Όπως φαίνεται στον παραπάνω χάρτη το «Σύμπλεγμα Νήσων Καστελόριζου», έχει ΑΟΖ περίπου ίση σε έκταση όση η Πελοπόννησος. Επιπλέον γεινιάζει και εφάπτεται με την ΑΟΖ της Κύπρου, δίνοντας συνεκτικότητα και συνέχεια στον ελληνικό με τον κυπριακό χώρο.

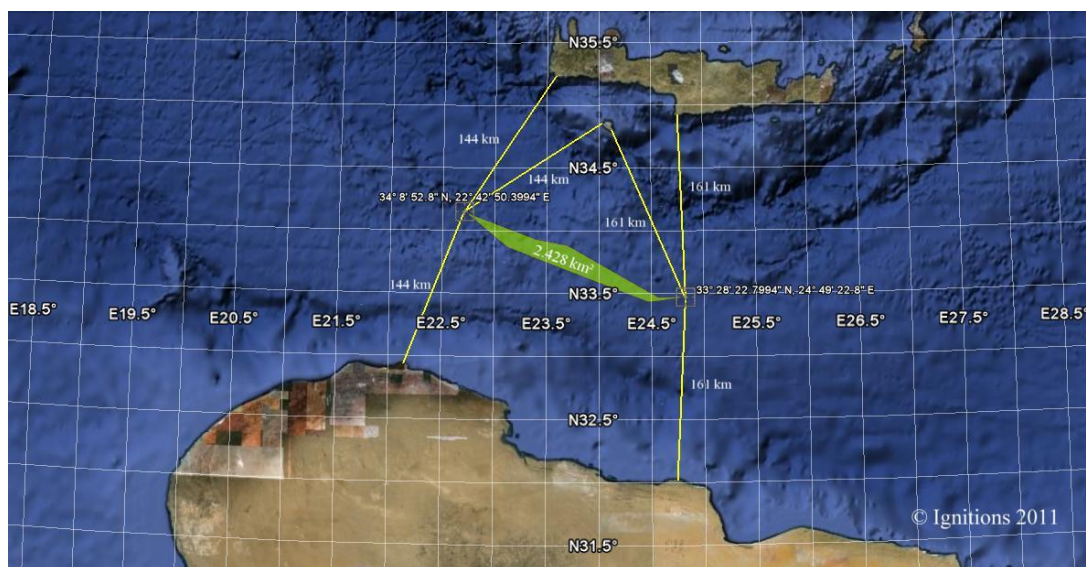
Η Ελλάδα έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη ΑΟΖ της Μεσογείου. Αυτό δεν αλλάζει όπως, ούτε το ότι η Ανατολική Μεσόγειος έχει από τα μεγαλύτερα κοιτάσματα φυσικού αερίου του κόσμου. Επιπλέον, τώρα πια υπάρχει πολιτική βούληση για τη θέσπιση της ΑΟΖ.

Η Ελλάδα οφείλει πολλά για το θέμα της ΑΟΖ, στον Τάσο Παπαδόπουλο, στον Σόλωνα Κασσίνη, στον Θεόδωρο Καρυώτη, στον Βασίλη Μαρκεζίνη, στον Ηλία Κονοφάγο, στον Αντώνη Φώσκολο, στον Νίκο Λυγερό και σε άλλους λιγότερο ή περισσότερο γνωστούς που ασχολήθηκαν και προώθησαν αυτό το εθνικής σημασίας ζήτημα.

Υδρογονάνθρακες Νότια της Κρήτης – Η Γεωλογία δείχνει την ύπαρξη τεραστίων αποθεμάτων

Τώρα που το θέμα της ΑΟΖ έχει γίνει πλέον ένα όραμα, θα ήταν καλό να το ενισχύσουμε και με τις γεωλογικές μας γνώσεις. Καθηγητές από την Κρήτη υποστηρίζουν ότι η νότια και νοτιοανατολική θαλάσσια περιοχή της Κρήτης παρουσιάζει τις υψηλότερες πιθανότητες εντοπισμού υδρογονανθράκων, κυρίως φυσικού αερίου.

Σύμφωνα με τον καθηγητή του Πολυτεχνείου, κ. Αντώνη Φώσκολο, νότια της Κρήτης, όπου υπάρχουν εννέα λασποηφαίστεια, οι επιστημονικές ενδείξεις μιλούν για πολύ μεγάλα αποθέματα υδρογονανθράκων, που πιθανώς να προσεγγίζουν και το 1,5 τρις κυβικά μέτρα (m³). Υπάρχουν επιστήμονες σαν τον Αντώνη Φώσκολο που παλεύουν εδώ και δεκαετίες, για να αναδείξουν μεθοδολογικά την αξία του ελληνικού υπεδάφους, οι ίδιοι έχουν αποδείξει τη σημασία της έννοιας του λασποηφαίστειου στο πλαίσιο των ερευνών για πετρέλαιο. Μελετούν γεωλογικούς χάρτες που αποτελούν από μόνοι τους, όχι μόνο ενδείξεις, αλλά πιστοποιητικά της ορθότητας των εκτιμήσεων περί πετρελαίου και φυσικού αερίου στο χώρο της ελληνικής ΑΟΖ.

Υπάρχει μια σειρά από γεωλογικές και γεωχημικές ενδείξεις, οι οποίες μας προτρέπουν αβίαστα να πούμε Πέραν τούτων, μελέτες από το Πανεπιστήμιο Πατρών, της ομάδας του καθηγητή Ζεληλίδη, προσδιόρισαν και τις τοποθεσίες της ύπαρξης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Αυτές είναι:

- α) η περιοχή μεταξύ Γαύδου και Σφακιών,
- β) η περιοχή νοτίως της Γαύδου και της Ελληνικής Τάφρου,
- γ) η περιοχή μεταξύ Τυμπακίου και Ιεράπετρας,
- δ) η περιοχή μεταξύ της Τάφρου του Πλινίου και της Τάφρου του Στράβωνα,
- ε) η περιοχή ανατολικά της Ιτάνου,
- στ) η περιοχή κοντά στο πεδίο των λασποηφαίστειων Ολίμρι και
- ζ) η Πεδιάδα της Μεσσαράς.

Η Λεκάνη νοτίως της Κρήτης που περιλαμβάνει το Λιβυκό Πέλαγος θεωρείται γεωλογικά, με βάση τις γεωφυσικές μελέτες που έγιναν από την Petroleum GeoServices (PGS), πολύ

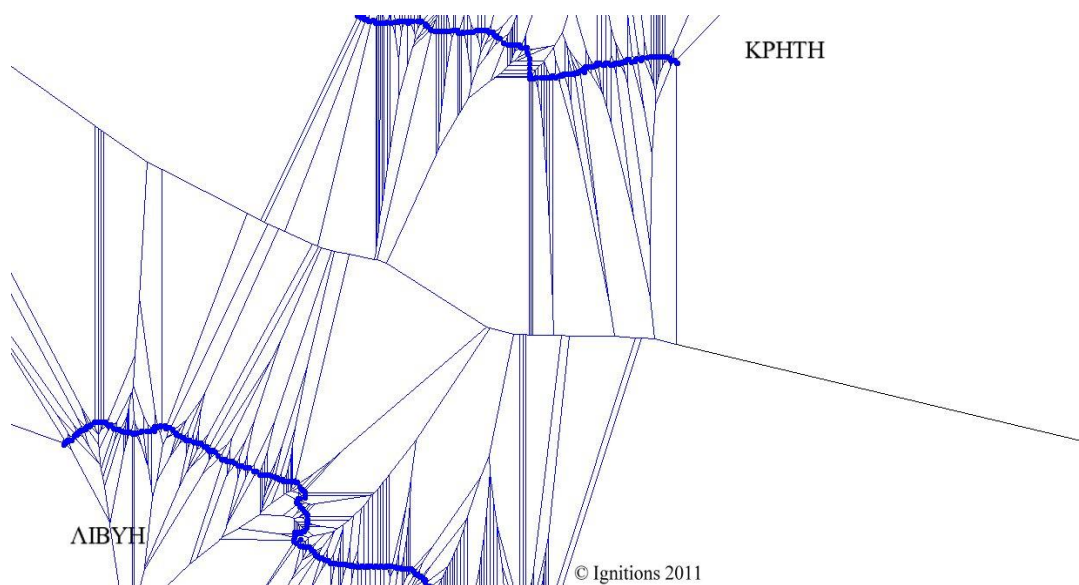
παρεμφερής με τη Λεκάνη της Λεβαντίνης. Επειδή η Λεκάνη της Λεβαντίνης έχει εκτιμηθεί από τη Γεωλογική Υπηρεσία των ΗΠΑ ότι έχει 3,45 τρισεκατομμύρια m^3 φυσικού αερίου και 1,7 δισεκατομμύρια βαρέλια αργού πετρελαίου, θεωρείται ότι μια τέτοια ποσότητα θα πρέπει να υπάρχει κάτω από την Κρήτη, δεδομένου ότι η έκταση της Μεσογειακής Ράχης είναι διπλάσια από τη Λεκάνη της Λεβαντίνης και δεδομένης της πιθανής ύπαρξης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων.

Το ελληνικό τμήμα της Λεκάνης του Ηρόδοτου θεωρείται από τη γαλλική επιστημονική ομάδα της BEICIP/FANLAB, που είναι και σύμβουλοι του ΥΠΕΚΑ, ότι μπορεί να έχει έως και 2,5 τρισεκατομμύρια m^3 φυσικού αερίου.

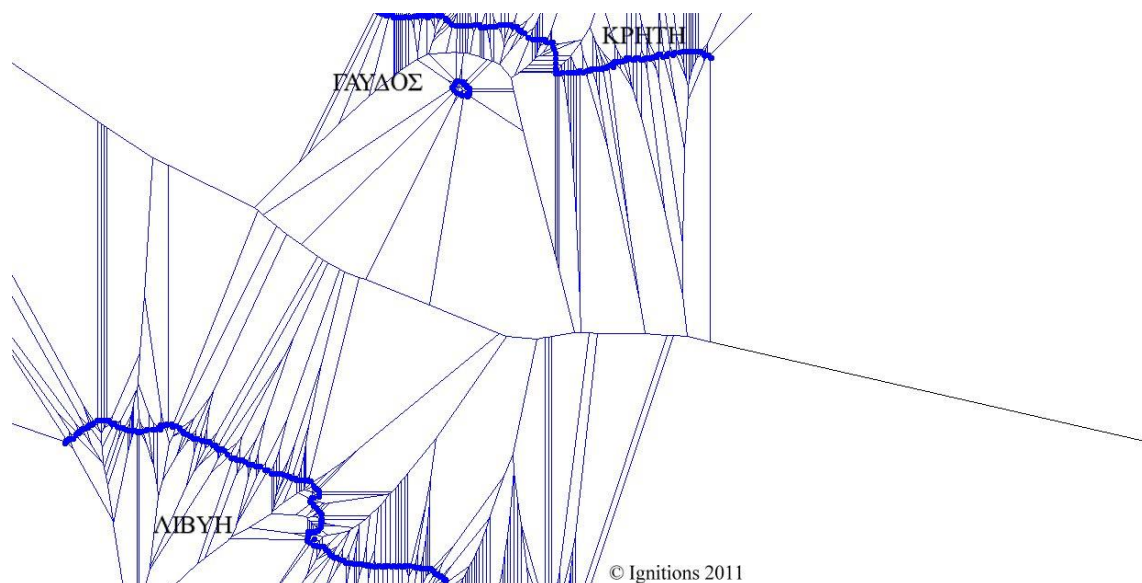
Εν κατακλείδι, κάτω από την Κρήτη το άθροισμα των πολύ πιθανών κοιτασμάτων φυσικού αερίου ανέρχεται σε 6 τρισεκατομμύρια m^3 και των υγρών υδρογονανθράκων σε 1,7 δισεκατομμύρια βαρέλια. Τα 6 τρισεκατομμύρια m^3 φυσικού αερίου εκπεφρασμένα σε ισοδύναμα βαρέλια πετρελαίου (1 βαρέλι = 155,373 φυσικού αερίου), ανέρχονται σε 38,64 δισεκατομμύρια βαρέλια αργού πετρελαίου. Κι αν προσθέσουμε και τα 1,7 δισεκατομμύρια βαρέλια, τότε τα πιθανά αποθέματα της Κρήτης εκπεφρασμένα σε ισοδύναμα βαρέλια αργού πετρελαίου υπερβαίνουν τα 40 δισεκατομμύρια.

Τα 6 τρισεκατομμύρια m^3 φυσικού αερίου, πολλαπλασιαζόμενα επί 35,315 κυβικά πόδια/ m^3 φυσικού αερίου μάζ κάνουν 211,890 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια. Και επειδή κάθε 1.000 κυβικά πόδια αντιστοιχούν προς 1 φυσικού αερίου μάζ κάνουν 211,890 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια. Και επειδή κάθε 1.000 κυβικά πόδια αντιστοιχούν προς 1 GJ, το οποίο έχει 10 δολάρια, τα 211,890 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια φυσικού αερίου που έχει η Κρήτη + 1,7 δισεκατομμύρια βαρέλια x 100 δολάρια ανά βαρέλι = 170 δις (\$) δολάρια, αντιστοιχούν σε αξία ορυκτού πλούτου της τάξης των 2 τρις 289 δις (\$) δολαρίων, ήτοι \geq . . . τέσσερις φορές η αξία του ελληνικού χρέους, που ανέρχεται στα 500 δις (\$) δολάρια.

Η ύπαρξη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων κάτω από την Κρήτη επιβεβαιώνεται όχι μόνο από το ενδιαφέρον που έδειξαν με τη συμμετοχή τους οχτώ πολύ μεγάλες εταιρείες γεωφυσικών ερευνών στο διαγωνισμό του ΥΠΕΚΑ, που έληξε στις 2 Μαρτίου του 2012, αλλά και από το γεγονός ότι τρεις εταιρείες γεωφυσικών ερευνών, οι TGS - NOPEC, CGGVERITAS και SPECTRUMGEOSERVICES, που έχουν κάνει γεωφυσικές έρευνες κάτω από την Κρήτη μεταξύ των ετών 2002 και 2009, συμμετέχουν στο διαγωνισμό. Αν από τις γεωφυσικές έρευνες που έκαναν αυτές οι τρεις εταιρείες δεν έβρισκαν τίποτε το ενδιαφέρον, θα συμμετείχαν στο διαγωνισμό, γνωρίζοντας ότι η έρευνα στοιχίζει πάνω από 60 εκατ. δολάρια; Και επειδή πιστεύουν ότι τα έξοδά τους θα υπερκαλυφθούν από τις πωλήσεις των γεωφυσικών δεδομένων σε πολύ μεγάλες πετρελαϊκές εταιρείες, πρέπει να πιστεύουμε ακράδαντα ότι κάτω από την Κρήτη δεν κρύβονται κοιτάσματα τύπου Κατάκολου (17 εκατομμύρια βαρέλια) ή Πατραϊκού Κόλπου (200 εκατομμύρια βαρέλια), αλλά πολύ μεγαλύτερα κοιτάσματα.

Στο χάρτη φαίνεται η επιφάνεια που προσθέτει η ΑΟΖ της Γαύδου στην ελληνική ΑΟΖ, σε σχέση με τη Λιβύη, ενώ χαρακτηριστική είναι η διαφορά που προκύπτει χωρίς τη Γαύδο.

Μετά τη θέσπιση της ΑΟΖ, τις πρώτες οριοθετήσεις, θα είναι ουσιαστική η συμβολή τους. Οι έρευνες επίσημες ή όχι, όσον αφορά στα σεισμικά δεδομένα υπάρχουν και θα εμφανιστούν σύντομα, πρέπει όμως να εμπεριέχουν και τον καθαρά γεωλογικό παράγοντα. Δεν είναι δυνατόν να μην ενεργοποιήσουμε το γεωλογικό μας δυναμικό.

Θέλουμε δεν θέλουμε, η ΑΟΖ έχει απαιτήσεις στη Φυσική, στη Θερμοδυναμική, στη Χημεία, στην Πετροχημεία, στη Σεισμολογία και βέβαια στη Γεωλογία. Η μαθηματική ανάλυση των δεδομένων της ΑΟΖ δεν επαρκεί αν δεν εμπλουτισθεί από αυτά τα επιστημονικά πεδία, τα οποία δεν θεωρούνται και τόσο σημαντικά στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνίας, ενώ υπάρχουν αξιόλογοι ερευνητές και φοιτητές σε αυτούς τους τομείς που πρέπει να αξιοποιήσει η πατρίδα μας, για να μπορέσει η ΑΟΖ να προσφέρει όλες τις δυνατότητές της στον ελληνισμό, αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση γενικότερα. Η κυβέρνηση θα πρέπει να κάνει χρήση και αυτών των γνώσεων, αν θέλει η ΑΟΖ να μην παραμείνει ένα τεχνοκρατικό παίγνιο.

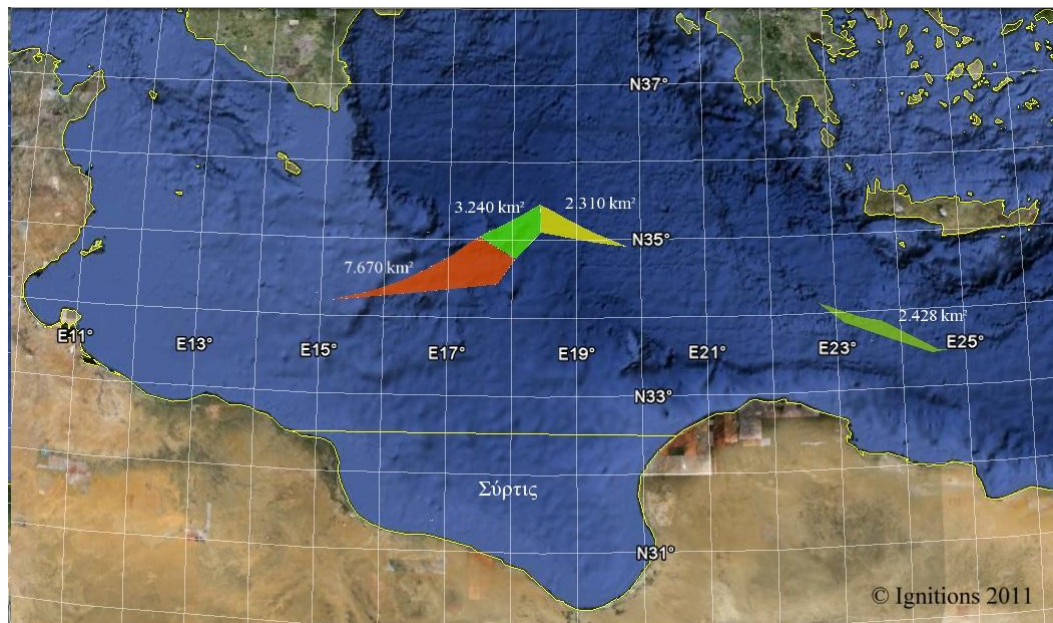
Γαύδος – Λιβύη

Έχουμε το παράδειγμα της Γαύδου με τη Λιβύη. Στην πραγματικότητα, ο καθορισμός της ελληνικής ΑΟΖ δεν έχει λόγο ν' αρχίσει με την Τουρκία. Θεωρούμε ότι το πρώτο βήμα πρέπει να γίνει με την Ιταλία, η οποία είναι η μόνη χώρα που συνορεύει μαζί μας κι ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δίχως προβλήματα με την Τουρκία, με την οποία έχουμε ήδη υπογράψει μια σύμβαση όσον αφορά στο F.I.R. Το επόμενο βήμα θα πρέπει να γίνει με την Αλβανία κι αυτό με ένα δίκαιο τρόπο. Το τρίτο βήμα αφορά την Λιβύη και την επίλυση του προβλήματος της Γαύδου. Το τέταρτο βήμα πρέπει να γίνει με την Κύπρο, έτσι ώστε να ενισχυθεί το όλο πλαίσιο του Ενιαίου Αμυντικού Δόγματος. Και μόνο το πέμπτο βήμα θα αγγίξει την Τουρκία.

Έτσι αυτή η τελική διαπραγμάτευση, που θα γίνεται βέβαια σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, δεν θα είναι σε πρωτογενές επίπεδο, αφού θα έχουν προηγηθεί όλες οι άλλες συμφωνίες κι σε ευρωπαϊκό πεδίο και σε ευρωμεσογειακό πεδίο.

Με την ΑΟΖ, η Τουρκία αντιμετωπίζει τεράστιες δυσκολίες όχι μόνο με την Κύπρο, αλλά και με την Ελλάδα. Έχει κατανοήσει ότι το Δίκαιο της Θάλασσας ακολουθεί το Δίκαιο και όχι την επεκτατική της θέληση. Γι αυτό το λόγο κάνει σπασμωδικές κινήσεις με την Κύπρο. Το αστείο της

υπόθεσης είναι ότι δυσκολεύεται πλέον να υπερασπιστεί το γόητρό της ως περιφερειακή δύναμη, διότι ένα μικρό νησί λειτουργεί αποτελεσματικά με την ΑΟΖ του, παρά τη θέλησή της.

Η αξιολόγηση γεωλογικών, γεωχημικών και λοιπών γεωστοιχείων που έχουν δημοσιευθεί κυρίως από ξένους επιστήμονες μας υποδεικνύει την ύπαρξη μεγάλων αποθεμάτων υδρογονανθράκων νότια της Κρήτης και ειδικότερα εντός της Μεσογειακής Ράχης έκτασης περίπου 80.000 Km² με μεγάλο μέρος της να βρίσκεται εντός της Ελληνικής Α.Ο.Ζ. Τα στοιχεία αυτά είναι:

- Η γεωλογική και τεκτονική δομή της περιοχής όπως προκύπτει από δημοσιευμένες εκτεταμένες ερευνητικές εργασίες ξένων ιδρυμάτων και ερευνητών, σε συνδυασμό με τις γεωφυσικές σεισμικές έρευνες που έχουν ήδη εκτελεσθεί.
- Η ύπαρξη ενεργών λασποηφαιστειών που εκλύουν φυσικό αέριο. Ένα μέρος του εμφανίζεται υπό μορφή φυσσαλίδων ενώ το υπόλοιπο έχει μετατραπεί σε υδρίτες (gas hydrate mounds).
- Η ύπαρξη ενεργών συστημάτων παραγωγής υδρογονανθράκων σε μεγάλα βάθη όπως διαπιστώνεται από τις αναλύσεις που έγιναν σε δείγματα ιζημάτων τα οποία λήφθηκαν από πυρήνες γεωτρήσεων νότια της Κρήτης του προγράμματος ODP (Ocean Drilling Program).
- Η ύπαρξη εντός της Μεσογειακής Ράχης επιμέρους Συμπλεγμάτων Επαυξητικών Πρισματών (Accretionary prism Complexes). Διεθνώς όπου έγιναν έρευνες εντός τέτοιων Συμπλεγμάτων ανακαλύφθηκαν κοιτάσματα υδρογονανθράκων.
- Η ύπαρξη ενεργών λασποηφαιστειών νότια της Κρήτης που εκλύουν μεθάνιο πυρολιτικής προέλευσης. Τούτο μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο από την ύπαρξη αποθεμάτων πετρελαίου σε μεγάλα βάθη, όπως στην περίπτωση του Κώνου του Νείλου που εφάπτεται της Ελληνικής ΑΟΖ και των λασποηφαιστειών της ιζηματογενούς λεκάνης του Ερατοσθένη όπου βρέθηκαν 126 κοιτάσματα φυσικού αερίου με αποθέματα 1,8 Τρις m³ και 2 κοιτάσματα αργού πετρελαίου και αναμένονται επιπλέον 1,3 Τρις m³. Η PGS εκτιμά ότι εντός της ιζηματογενούς λεκάνης νότια της Κρήτης υπάρχουν κοιτάσματα φυσικού αερίου περίπου 1,5 Τρις m³, βάσει προσομοίωσής της με αυτήν της Λεβαντίνης του Ισραήλ, στην οποία ήδη βρέθηκαν περίπου 750 Δις m³ ενώ η Αμερικαν. Γεωλογ.Επιθεώρηση (U.S. Geological Survey) εκτιμά, με πιθανότητα 50%, ότι υπάρχουν επιπλέον 3 Τρις m³ φυσικού αερίου.

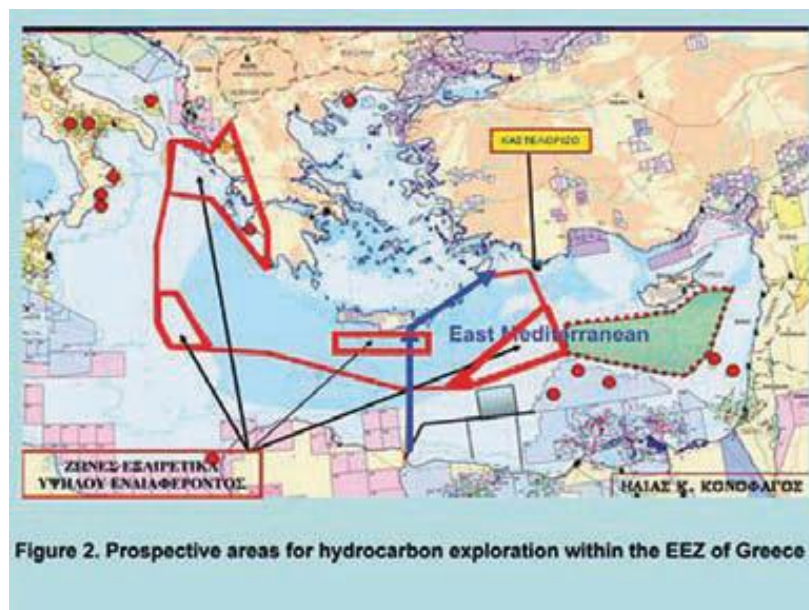
- Τα συμπεράσματα της διάσκεψης στα Χανιά την 29-09-2011 του Πολυτεχνείου Κρήτης- Τμήμα Μηχ. Ορυκτών Πόρων με θέμα «Έρευνες πετρελαίου και αερίου στην Ελλάδα - Προκλήσεις και Ευκαιρίες».

Πέραν των παραπάνω αποθεμάτων υδρογονανθράκων εντός της Μεσογειακής Ράχης στην αμέσως νοτιότερα αβυssiκή λεκάνη του Ηρόδοτου (υπόλειμμα της Τηθύος θαλάσσης) φαίνεται να υπάρχουν μεγάλα αποθέματα υδρογονανθράκων. Πράγματι στο νότιο τμήμα της Αιγυπτιακής λεκάνης του Ηρόδοτου, τα γεωφυσικά δεδομένα της TGS-NOPEC έδειξαν την ύπαρξη 7 αλληλοεπικαθήμενων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων εντός στρωματογραφικών και τεκτονικών παγίδων ενώ στην Κυπριακή λεκάνη του Ηρόδοτου, που εφάπτεται της Ελληνικής, τα γεωφυσικά δεδομένα της PGS ανέδειξαν 3 φωτεινά σεισμικά γεγονότα (Bright Spots) μεγάλου μεγέθους και ενός μικρότερου, που μαρτυρούν την ύπαρξη κοιτασμάτων φυσικού αερίου. Ειδικότερα για την Ελληνική λεκάνη του Ηρόδοτου τα αποθέματά της φυσικού αερίου ανέρχονται σε περίπου 2 τρις. m³ (εκτίμηση της BEICIP / FRANLAB).

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται τα βεβαιωμένα και εκτιμώμενα αποθέματα φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο και στην Κρήτη σε Τρις m³ :

ΑΟΖ Ομόρων Κρατών	Βεβαιωμένα	Πολύ Πιθανά	50% Πιθανά
Αίγυπτος	1,8	-	6,3
Ισραήλ	0,9	-	1,8
Κύπρος	-	0,3	2,0
Συρία+Λίβανος	-	-	1,2
Ελλάς / Κρήτη	-	-	3,5 - 6,5
Σύνολο	2,7	0,3	14,8 - 17,8

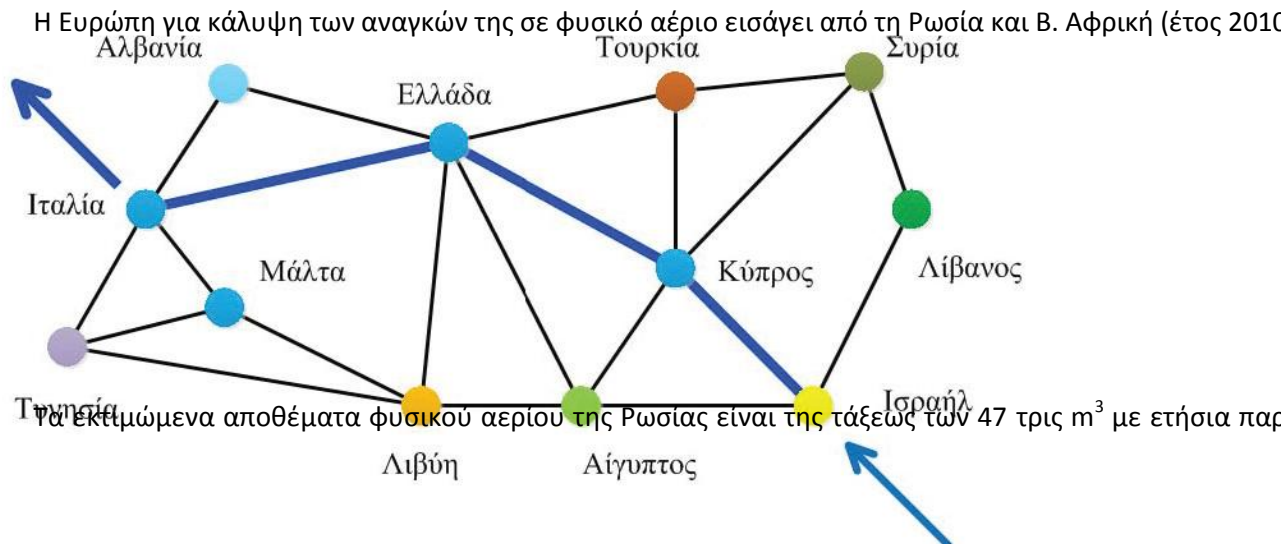
Πέραν των παραπάνω αποθεμάτων αερίου Ανατολικής Μεσογείου των (2,7 + 0,3 = 3,0) + 14,8 έως 17,8 = 17,8 έως 20,8 τρις m³, ξένες επιστημονικές δημοσιεύσεις εκτιμούν ότι στη θαλάσσια περιοχή νότια της Κρήτης εντός της Ελληνικής ΑΟΖ, στους γεωλογικούς σχηματισμούς μιας έκτασης 60.000 Km², περικλείεται στερεό αέριο (υδρίτες) του απίστευτου μεγέθους των 30 τρις m³. Εκτιμάται ότι μέσα στα επόμενα 5 έως 10 χρόνια θα είναι δυνατή η οικονομική ανάκτηση ενός μέρους του με βάση τις εξελισσόμενες νέες τεχνολογίες.

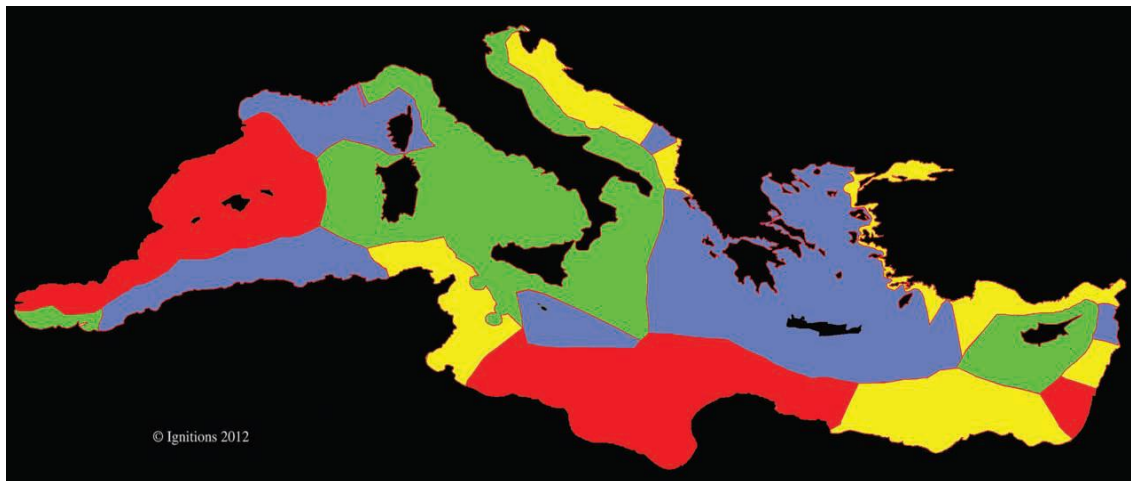
Τελικά, τα επιστημονικά ερωτήματα που τίθενται δεν είναι πλέον αν υπάρχουν στο Λιβυκό Πέλαγος ιζήματα μεγάλου πάχους ή συστήματα γένεσης/παραγωγής υδρογονανθράκων ή

καλύμματα (Cap Rock), διότι αυτά είναι διαπιστωμένα, αλλά που είναι οι θέσεις των στρωματογραφικών η τεκτονικών παγίδων για την εκμετάλλευση των υφιστάμενων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Την απάντηση θα δώσουν σύντομα τα σεισμικά ανάκλασης υψηλής ευκρίνειας που θα εκτελεστούν στην περιοχή αυτή στα πλαίσια του διεθνούς διαγωνισμού που έχει προκηρύξει η Ελληνική Κυβέρνηση.

Το τρίγωνο Κρήτη – Καστελόριζο – Κύπρος έχει το αέριο που λείπει από την Ευρώπη

Ευρώπη εκτιμάται ότι δεν είναι εφικτή, πέραν του γεγονότος ότι η ίδια η Ευρώπη για γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς λόγους δεν θα επιθυμούσε την ολοκληρωτική της εξάρτηση από τη Ρωσία. Επιπλέον, σε μια τέτοια περίπτωση η Ρωσία θα αναγκαζόταν να ελέγξει περισσότερες πηγές φυσικού αερίου εκτός της επικράτειάς της στη Δυτική και Κεντρική Ασία, από όπου προμηθεύονται

φυσικό αέριο το Πακιστάν, η Ινδία και η Κίνα και όπου η Αμερική έχει έντονη την παρουσία της, με συνέπεια αντιδράσεις και δημιουργία ευρύτερων συσπειρώσεων και αποσυσπειρώσεων κρατών με ορατό τον κίνδυνο δημιουργίας ανεξέλεγκτων δυσμενών καταστάσεων.

Με βάση αυτά που αναφέρθηκαν, η Ευρώπη θα πρέπει από τώρα να αναζητά πρόσθετες πηγές προμήθειας φυσικού αερίου πέραν της Ρωσίας και Β. Αφρικής. Μοναδική λύση είναι η Ανατολική Μεσόγειος με επίκεντρο το τρίγωνο Κρήτη-Καστελόριζο-Κύπρος, που αναδεικνύεται κεφαλαιώδους σημασίας από γεωπολιτικής και γεωοικονομικής απόψεως. Επομένως, η Ελλάδα πρέπει να επιταχύνει τις διαδικασίες κατακύρωσης του διεθνούς διαγωνισμού - που έχει ήδη προκηρύξει - ανάδειξης αναδόχου εκτέλεσης των σεισμικών ερευνών στο Ιόνιο και νότια της Κρήτης,

την αξιολόγησή τους από τον ανάδοχο και την υπόδειξη ζωνών ειδικού ενδιαφέροντος εκμετάλλευσης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Θα ακολουθήσει η προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για την επιλογή αναδόχων εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων μέσω υποθαλάσσιων γεωτρήσεων, οι οποίοι θα προσφέρουν, μεταξύ των άλλων, στην Ελληνική πολιτεία ένα ποσοστό (%) από την αντλούμενη ποσότητα πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Για τους υπολογισμούς των εκτιμώμενων-αναμενόμενων οικονομικών ωφελειών της Ελλάδας από την 25ετή - καταρχάς εκμετάλλευση 6 τρις m^3 φυσικού αερίου από τα κοιτάσματα νότια της Κρήτης και στην Ελληνική λεκάνη του Ηροδότου, γίνονται οι επόμενες παραδοχές :

- Ένα βαρέλι πετρελαίου = \$ 110 = 159 λίτρα = 170 m^3 φυσικού αερίου ισοδύναμης ενέργειας.
- Ένα GigaJoule = 1.000 πόδια³ (cf) = 28,28 m^3 = 8 \$. Τιμή ενός m^3 αερίου = 8 \$: 28,28 m^3 = 0,2829 \$ ανά m^3 αερίου. Τιμή φυσικού αερίου ισοδύναμου με 1 βαρέλι πετρέλαιο = 170 m^3 x 0,2829 = 48,09 \$.
- Εισαγωγές πετρελαίου στην Ελλάδα σε βαρέλια : 400.000 ημερησίως x 365 ημέρες = 146 εκατομμύρια ανά έτος. Για 25 έτη = 146 εκατομμύρια x 25 έτη = 3.650 εκατομμύρια βαρέλια.
- Δημιουργία 100 και 200 χιλιάδων θέσεων εργασίας αντίστοιχα στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων, μέσου ετήσιου εισοδήματος 30.000 \$ ανά θέση εργασίας και φορολόγηση του εισοδήματός τους με συντελεστή 30%.
- Παραχώρηση «οικοπέδων» κοιτασμάτων φυσικού αερίου σε εταιρείες εκμετάλλευσής τους, με παροχή στην Ελλάδα του 20% του αντλούμενου φυσικού αερίου και 5% επιπλέον για τις τοπικές κοινωνίες.

Τα εκτιμώμενα οικονομικά οφέλη της Ελλάδας από την 25ετή εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου των 4 τρις m^3 θα είναι :

- Από την πώληση (εσωτερικό και Ευρώπη) του 20% του φυσικού αερίου: 20% x 4 τρις m^3 x 0,2829 \$ ανά m^3 = 226,3 δις \$
 - Προοδευτική αντικατάσταση του 70% του εισαγόμενου πετρελαίου από Ελληνικό φυσικό αέριο : 70% x 3.650 εκατομμύρια βαρέλια (110 - 48,09 = 61,91 \$) = 158,2 δις \$.
 - Από τη φορολογία του εισοδήματος 300 χιλιάδων εργαζομένων στη διαδικασία εκμετάλλευσης των 4 τρις m^3 αερίου : 300.000 x 30.000 x 30% x 25 έτη = 67,5 δις \$.
- Σύνολο 25ετίας = 452,0 δις \$.

Ειδικότερα η Περιφέρεια Κρήτης από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου νότια της Κρήτης θα λαμβάνει ετησίως : 25% x 226,3 δις m^3 : 25 έτη = 2,26 δις \$.

Μελλοντικά τα οικονομικά οφέλη της Ελλάδας και Κρήτης θα αυξηθούν εντυπωσιακά, όταν θα αρχίσει η εκμετάλλευση του στερεού αερίου (υδρίτες) - του απίστευτου εκτιμώμενου μεγέθους των 30 τρις m^3 -που περικλείονται στους γεωλογικούς σχηματισμούς νότια της Κρήτης, εντός της Ελληνικής ΑΟΖ.

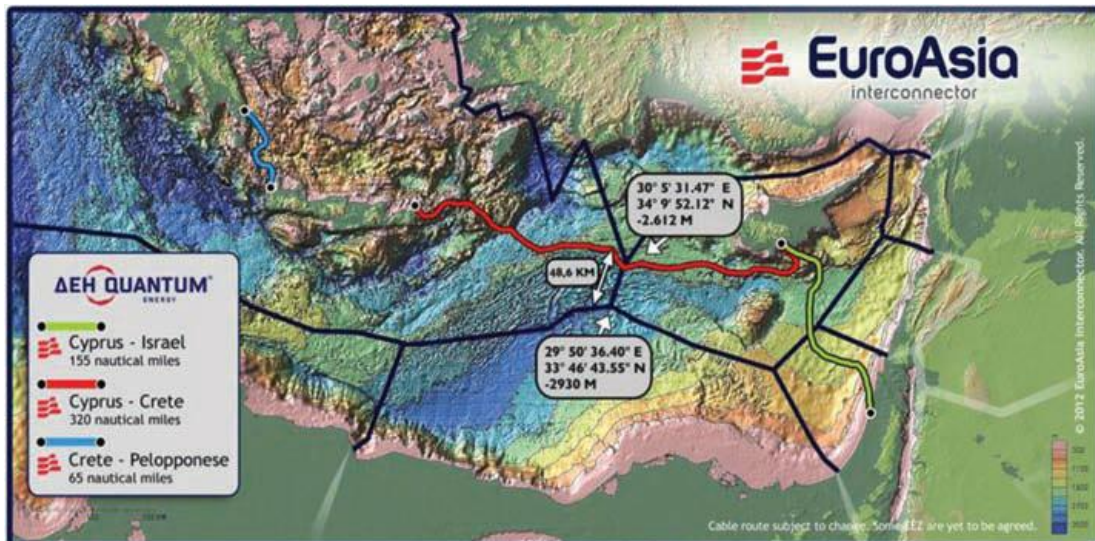
Ενεργειακός Άξονας

Ενεργοποιείται η κομβική θέση της Ελλάδος γενικότερα, με την πλήρη εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων της Ανατολικής Μεσογείου, τα οποία θα τροφοδοτήσουν την Ευρώπη, με την εξαγωγή του μεγαλύτερου μέρους του παραγομένου φυσικού αερίου στην Ευρώπη που τόσο έχει ανάγκη.

Δημιουργείται ο ενεργειακός άξονας Ισραήλ – Κύπρος – Κρήτη – Πελοπόννησος – ηπειρωτική Ελλάδα – Ιταλία, με τη μεταφορά και ηλεκτρικής ενέργειας (EuroAsia InterConnector).

Αξιοποιούνται τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων ΝΔ έως ΝΑ της Κρήτης και η χώρα μας μετατρέπεται από κράτος διακομιστή και καταναλωτή υδρογονανθράκων σε κράτος - παραγωγό. Η ανάπτυξη ενός τόσο μεγάλου επενδυτικού σχεδίου, υψηλής αξίας και πολύπλοκου στη λειτουργία του όπως αυτό της εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων και του αγωγού μεταφοράς φυσικού αερίου στην Ευρώπη, θα συμβάλει καθοριστικά στην αποκατάσταση της εθνικής μας

υπερηφάνειας και αξιοπρέπειας και από μόνο του θα έδινε μια νέα ώθηση σε κάθε έκφανση της κοινωνικής και πνευματικής ζωής του τόπου μας ενώ θα έδινε και τα σωστά μηνύματα στις «αγορές».

Αναβαθμίζεται η γεωπολιτική, γεωστρατηγική και γεωοικονομική σημασία της Κρήτης λόγω της θέσεώς της στην Ανατολική Μεσόγειο και λόγω των οικονομικών ωφελειών που θα έχει η Περιφέρεια Κρήτης από την 25ετή εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων.

Καθίσταται σαφές ότι η Ελλάδα και ειδικότερα η νήσος Κρήτη με τα κοιτάσματα φυσικού αερίου που διαθέτει και τη μεταφορά του μέσω Ελλάδας στην Ευρώπη μαζί με το φυσικό αέριο της Κύπρου και του Ισραήλ, γίνονται «κλειδιά» για την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης.

Υπενθυμίζουμε ότι η ανακάλυψη των κοιτασμάτων αργύρου στο Λαύριο σε συνδυασμό με την ευφυΐα που διέθετε ο Θεμιστοκλής και τις πρωτοβουλίες που ανέλαβε, επέτρεψαν στην Αρχαία Αθήνα μεταξύ 490 πΧ (Μάχη Μαραθώνα) και 480 πΧ (Ναυμαχία Σαλαμίνας) να μετατραπεί από χερσαία σε θαλάσσια δύναμη η οποία έσωσε την πόλη των Αθηνών, τον Ελληνισμό και τη δυτική κουλτούρα από τον αφανισμό από τους Πέρσες. Χωρίς το Λαύριο δεν θα υπήρχε ούτε Κλασική Αθήνα, ούτε Ελλάδα, ούτε Ευρώπη.

Αναφορές

- Ιστοσελίδα Δρ Ν. Λυγερού www.Lygeros.org
- «ΑΟΖ: Από τη Στρατηγική Κίνηση στην Οικονομική Λύση» των κ. Θεόδωρου Κ. Καρυώτη, Σόλωνα Κασσίνη και Νίκου Λυγερού, εκδόσεις Καστανιώτη 2012.
- Περιοδικό «Επίκαιρα», www.epikaira.gr
- «Η Γεωοικονομική και Γεωστρατηγική Σημασία των Σημαντικών Κοιτασμάτων Υδρογονανθράκων νότια της Κρήτης για την Ελληνική Οικονομία και την Ενεργειακή Ανεξαρτησία της Ευρώπης. Γεωπολιτική, Γεωστρατηγική και Γεωοικονομική Αναβάθμιση της Κρήτης».

Αντώνιος Φώσκολος Ομότιμος Καθηγητής Πολυτεχνείου Κρήτης.

- “Economic and Geopolitical Importance of Eastern Mediterranean”. Alain Bruneton.
- “Gas Fields for Greece and the EU”. Elias Konofagos.
- “Emphasis on the probable Natural Gas Deposits occurring in the Libyan Sea within the Exclusive Economic Zone of Greece”. Antony E. Foscolos.